

هو العليم

حقیقت ولایت رسول خدا و ائمه علیهم السلام
و علت وجوب تبعیت از ایشان

شرح حدیث عنوان بصری - مالکیت حقیقی و

اعتباری - جلسه ۴۵

بیانات

حضرت آیت الله حاج سید محمد محسن حسینی

طهرانی

قدس الله سره

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَصَلَّى اللَّهُ عَلَي سَيِّدِنَا وَ نَبِينَا وَ حَبِيبِ قُلُوبِنَا وَ طَبِيبِ

نُفُوسِنَا

أَبِي الْقَاسِمِ مُحَمَّدٍ وَ عَلَي آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ

الْمَعْصُومِينَ الْمُكْرَمِينَ

وَاللَّعْنَةُ الْأَبَدِيَّةُ عَلَي أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ اِلَى يَوْمِ الدِّينِ

قَالَ اِمَامُنَا الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: ثَلَاثَةُ اَشْيَاءَ: اَنْ

لَا يَرَى الْعَبْدُ لِنَفْسِهِ فِيهَا خَوْلَهُ اللهُ مِلْكَا، لِاَنَّ الْعَبْدَ لَا
يَكُونُ لَهُمْ مِلْكٌ.

امام صادق عليه السلام می فرماید: حقیقت

عبودیت در سه چیز است؛ مسأله اولی اینکه: بنده

برای خودش در آن چه که خدا به او تفویض کرده،

ملکی را و تملکی را احساس نکند، نبیند ملکی را،

تعلقی را نبیند. چون بندگان مالک چیزی نیستند و ما

همه بندگان پروردگار هستیم. اگر خداوند به ما

چیزی را عنایت می کند و ما را مُحِقِّ در تصرف آن

چیز می‌داند به این معنا نیست که از دایره ملکیت خدا بیرون آمده. اگر روزی به ما امر کند که آن چه را که به تو دادیم او را به دیگری واگذار یا اینکه به این نحوه تصرف کن نباید برای انسان خَلْجانی کند، نباید برای انسان تردید و شبهه‌ای پیدا بشود؛ چون در واقع مالک اصلی دستور داده. چطور اگر شخصی وکیل است از طرف کس دیگر بدون اجازه موکل نمی‌تواند دخل و تصرف کند در محدوده اذن و اجازه و اختیاراتی که به او تفویض شده، شخصِ وکیل باید تصرف کند نه بیشتر و از خودش اظهار نظر نباید کند. لذا الآن در محاضر وقتی که بخواهند به یک شخصی وکالت بدهند محدوده وکالت را هم ذکر می‌کنند؛ در چه مواردی این وکیل باید تصرف کند، در چه مواردی ...، فرض کنید که محدوده را ذکر می‌کنند که باید ...، اگر مالی دارد این مال را با او این معاملات را انجام بدهد، اگر زمینی دارد، ساختمانی دارد این زمین یا ساختمان را بفروشد یا بخرد، اما اگر حالا این شخص آمد گفت: حالا که ما وکالت داریم بیائیم زن این شخص را هم طلاقش

بدهیم این که نمی‌شود دیگر این دیگر خارج از حدود وکالت است و دیگر به قول ماها تصرّف در معقولات است، از حدود پا را بیرون گذاشتن است. می‌گوید: بابا! من گفتم این زمین را بخر نگفتم بیا زن مرا از من بگیری، این که دیگر معنا ندارد. حالا ما این کارها را انجام می‌دهیم، یعنی من حیثُ لایشعُر می‌آییم در کار خدا تصرّف می‌کنیم، کم می‌کنیم، زیاد می‌کنیم؛ خدا می‌گوید: من یک محدوده‌ای برایت قرار دادم حالا در این محدوده این کار را انجام بده، این عمل را بجا بیاور این مسائل را دیگر، تو داری چکار می‌کنی؟ در آنچه را که من به تو تفویض کردم تو خارج از او داری الآن عمل می‌کنی و پا را از حریم تملک من بیرون می‌گذاری و از حدود اختیارات من بیرون می‌گذاری.

هارون خلیفه عبّاسی بود؛ حالا خیال می‌کرد حالا که خلیفه عبّاسی هست و خیلی وسعت داشت قلمرو حکومت او، فقط یک وجب زمین که نبود، از اندلس گرفته، اسپانیا و نیمی بیشتر از آفریقا، در تحت تصرّف او بود تا بیاید در خاورمیانه و سوریه تا نزدیک‌های رُم، از آن طرف تا جنوب شرقی آسیا.

این محدوده حکومت هارون بود. ایران هم جزء حکومت هارون بود یعنی ایران به نسبت به سایر تصرفاتش فرض کنید که حکم یک تگه فرشی را دارد به نسیبه به این سالی که الان در آنجا نشستید، این طور نبوده. خلاصه خیلی بیشتر از ما حکومت داشت و قلمرو حکومتش خیلی زیادتر بود. علی کلّ حال، صبح که بلند می شد به خورشید نگاه می کرد می گفت: ای خورشید! هر جا می تابی بتاب که از حکومت من خارج نیستی، ابر که می آمد می گفت: ای ابر! هر جا می خواهی بیار که از حکومت من بیرون نیستی. ولی این هارون آمد پا را از گلیم خودش بیشتر دراز کرد. آمد آن چه را که خداوند به او اعطا کرده بود از خود پنداشت؛ اینها حکومت من است، اینها ملک من است، اینها در دخل و تصرف من است. **الْمُلْكُ عَقِيمٌ** «مملکت نازا است.»

معنای نازایی حکومت و سلطنت این است که هیچ چیزی را نمی شناسد، نسبی را نمی شناسد. اگر فرزندش هم با او به مقابله برخیزد فرزندش را هم هلاک می کند، نَسَبَ نمی شناسد، سلطنت نسبتی

نمی‌شناسد. تا وقتی نسب در حکومتها برقرار است که به اصل و کیان حاکم خدشه‌ای وارد نکند و الاً تمام نسب‌ها، تمام قوم و خویشیها، تمام خویشاوندیها، تمام دوستی‌های سابق، تمام دوران شاگردیها، همکلاسیها، همه از بین می‌رود، تمامش فنا می‌شود؛ تا وقتی که به حریم حاکم تجاوزی نشود، دوست دارد، سلام علیکم، حال شما و فلان و این حرفا، می‌گویند چقدر حاکم خوبی است، چقدر خوش اخلاق است، چقدر خوش برخورد است، چقدر متواضع است. علی‌کلّ حال ایشان همین طور بودند دیگر، ایشان هم خیال می‌کردند که حکومت برای ایشان نازا است و نسب نمی‌شناسد و ملکِ طلق است ولی خب این اشتباه است. ایشان می‌بایستی روایت عنوان بصری را می‌خواندند، جناب آقای هارون الرّشید، - در زمان موسی بن جعفر بود دیگر - و اگر این روایت را می‌خواند و به او عمل می‌کرد این طور نمی‌شد. چطور اینکه فرزندی دارد هارون به نام قاسم که از عبّاد و از زهّاد و تارک دنیا و اصلاً کناره‌گیری کرد از سلطنت و از این که در اطرافیان ... واقعاً عجیب است که چطور خداوند (يُخْرِجُ

الْحَيِّ مِنَ الْمَيِّتِ می کند و زنده را از مرده خارج می کند، بیرون می آورد. یکی مانند ابی بکر با آن شقاوت و با آن قساوت که معاند و مغرض و دشمن اهل بیت از آن ابتدا، تافته‌هایی که همه به وجود آمد به خاطر ایشان بود دیگر و آن هم پالکی اش عُمَر. یک محمّد ابن ابی بکر از او، صُلب او خارج می شود که بفرموده امام رضا علیه السّلام می فرمودند که: از شیعیان امیرالمؤمنین سه نفر بودند؛ سلمان و ابی ذر و محمد بن ابی بکر. یعنی حتی مقداد و عمّار و اینها را حضرت در آن روایت ذکر نکردند. یعنی اینقدر و می گفت: به من محمّد بن علی بگوئید، محمّد بن ابی بکر چیه؟ و وقتی که شهید شد - در مصر هم شهید شد، معاویه لشگری به سرکردگی عمرو عاص فرستاد و او را در همان مصر شهید کردند. در زمان حکومت امیرالمؤمنین هم بود - حضرت خیلی گریه کردند برایش و خیلی اظهار تأسّف خوردند برای او. یکی هم از ابی بکر همچنین محمد بن ابی بکری، فرزندی خارج می شود. علی ای حال یکی از فرزندان هارون که می خندید به آن دَم و دستگاه

هارون و آن بیا و برو، کناره‌گیری کرد و رفت و در جوانی هم از دنیا رفت. آن روایت عنوان بصری را خوانده بود آن به این مطالبی که امام صادق علیه‌السلام فرموده بودند به این مطالب توجه داشت. خوش به حالش! امام صادق علیه‌السلام برای همه می‌گویند و برای همه نقل می‌کنند، برای هارون هم می‌گویند، بالأخره هارون هم یک فردی است مثل بقیه افراد و باید مطلب به او برسد حالا او انکار می‌کند چیز دیگری است. در آیه قرآن هم داریم وقتی که خدا خطاب به موسی دارد و هارون می‌فرماید: **(اذهبَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيِّنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى)** بروید هر دو با هم پیش فرعون طغیان کرده، آمده به حدود ما تجاوز کرده، این جناب این فرعون؛ قضیه این است که ما بهش یک حکومتی دادیم گفتیم: بابا! این حکومت دو روزه در دست تو هست، بعد هم به دیگری واگذار می‌کند این جناب آمده دارد زن ما را حالا دیگر طلاق می‌دهد. این زبان حال خداست دیگر. حالا دیگر

^۱سوره طه (۲۰)، آیات ۴۳ و ۴۴

پایش را کرده می گوید: **(أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى)** ^۱. گفتیم بابا یک دو روز به تو داریم زندگی می دهیم، حیات داریم بهت می دهیم، به عدل با مردم رفتار کن، به عدالت رفتار کن، ستم را به مظلوم برسان، حقوق از دست رفته را برسان، از ظالم بگیر، ادای حق بکن، این دارد ادعای خدایی می کند می گوید: **(أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى)** غفلت است دیگر، غفلت این است. دو تا جان نثار و سه تا از این وعّاظ و سلاطین هر که داشته باشد برایش کافی است **(أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى)** بگوید. علی کلّ حال این جناب فرعون هم ایشان هم **(أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى)** را داشت و خدا می فرماید خطاب به هارون و موسی که: شما بروید پیش فرعون طغیان کرده ولی هر چه هست بشر است، هر چه هست انسان است، هر چه هست فکر دارد، وجدان دارد، فطرت دارد، آن فطرتش از بین نرفته، اگر از بین رفته بود خدا نمی گفت بروید به طرف او، فایده ندارد، خدا می گفت بروید به طرف این ستون، ابلاغ کنید، ستون که فکر ندارد، وجدان ندارد، حیات

^۱سوره النازعات (۷۹)، ذیل آیه ۲۴

ندارد، خدا نمی گوید بروید به سمت فرض کنید که این حیوان، این فرض کنید که گوسفند، این گاو، این شتر، ابلاغ رسالت بهش بکنید، آنها فکر ندارند، حیات انسانی ندارند، فطرت انسانی ندارند، آنها بر یک وتیره‌ای زندگی می کنند و مُلْهَم به الهامات الهی هستند تا اینکه از دنیا برود؛ ولی خدا به اینها می گوید: این فرعون من انسان است هنوز، قابلیت برای هدایت دارد هنوز - التفات می کنید چه می خواهم عرض کنم - هنوز قابلیت هدایت دارد.

اینی که ما بیائیم یکسره هر چه که در دنیا هست بکوبیم و رد کنیم و همه را کنار بگذاریم صحیح نیست. همه مردم، همه افراد انسانند، فکر دارند، وجدان دارند. حتی آن آدم بدکار هم احساس خیر و احساس شر در وجود او نمرده است، خودش می آید پرده می اندازد، خودش می آید یک حجابی روی خودش و روی حقایق و روی فطریات خودش می پوشاند. اما انسان است و روش و دأب رسول الله این چنین نبود؛ رسول الله به همان مقدار که برای زید بن حارثه و امیرالمؤمنین علیه السلام و اباذر و سلمان مایه می گذاشت و ابلاغ می کرد به همان اندازه

برای ابوسفیان و ابوجهل و عتبه و شیبه و ولید و اینها هم به همان اندازه بلاغ داشت و ابلاغ، فرق نمی کرد. آنها هم در وجود خود صدق و حقانیت رسول الله را ادراک می کردند ولی عناداً و از روی غرض راه دیگری را در پیش می گرفتند ولی می فهمیدند که رسول خدا صادق است اگر نمی فهمیدند تکلیف نداشتند، اگر نمی فهمیدند مانند این ستون بودند، خدا آنها را عقاب نمی کرد، خدا تکلیف از آنها نمی خواست. چرا؟ چون اینها هم بشرند، اینها هم انسانند، انسان آلوده است انسانی که دستخوش کثرات است. در محدوده تعلق به کثرات آن تمایل به وحدت و توحید در او کم شده، کم سو شده، پوشش افتاده، چرا؟ تمایل به کثرت شدید است، تمایل به تعلقات شدید است. لذا دعوت رسول الله دعوت عام است هم به مردم شامل می شود هم به سلاطین. مگر پیغمبر برای سلطان رم نامه نوشتند؟ برای حاکم مصر نامه نوشتند؟ برای خسرو پرویز، سلطان ایران نامه نوشتند؟ منتهی افراد مختلفند یکی مانند نجاشی مطلب را می گیرد، می پذیرد، با عقل و

با تاریخ تطبیق می‌دهد می‌بیند صحیح است ایمان می‌آورد و به جعفر می‌گوید وقتی که برگشتی به مدینه به رسول خودتان سلام برسانید و بگوئید که من بر دین تو از دنیا رفتم و رسول خدا از مدینه بر او نماز میت می‌خواند، وقتی که او از دنیا می‌رود. ببینید! ارتباط، ارتباط بدن نیست. حضرت می‌بیند الآن از دنیا رفت، نماز میت بر نجاشی می‌خواند که نجاشی در چیست در اتیوپی در حبشه، آنجا بود. این ارتباط، ارتباط معناست.

نجاشی حاکم است ولی انسان است، نفس دارد، وجدان دارد و فطرت دارد. خسرو پرویز انسان است، فطرت دارد، نفس دارد. او نامه پیغمبر را چکار می‌کند؟ پاره می‌کند می‌ریزد زیر پایش. هر دو سلطانند و هر دو نفس دارند؛ او می‌بیند می‌گوید این یک بشری است نامه‌ای برای من داده باید تحقیق کنم و بسیار کار به جایی می‌کند. اینی که فوراً نمی‌پذیرد کار صحیحی است. می‌گوید: من چه می‌دانم، من که علم غیب ندارم، من به مقتضای انسانیتم راجع به مسائلی که ... - اینهایی که دارم خدمتتان عرض می‌کنم همه جنبه مقدّمی دارد برای

مطلب اصلی امروز - این که الآن به من نامه داده من که علم غیب ندارم این رسول خداست یا نه. رسول خدا علم غیب دارد، به بنده چه مربوط است؟ رسول خدا دارای مقام ولایت کلیه است به من چه ارتباطی دارد؟ رسول خدا احیاء اموات می کند به من چه مربوط است؟ من نه احیاء اموات می کنم، نه علم غیب دارم، یک مقدار داده هایی از جانب خداوند در وجود من قرار داده، یکی از آنها عقل است، یکی از آنها فطرت و وجدان است، یکی از آنها نفس و تعلق است. اینها داده هایی است که خدا قرار داده، براساس این داده ها مرا مؤاخذه می کند، نه براساس علم غیبی که به من نداده است. مؤاخذه و ثوابی که خداوند ما را بر آن محور مورد تکلیف قرار داده براساس داده ها است نه نداده ها. خدا براساس این که به ما علم غیب نداده است ما را مؤاخذه هیچ وقت نمی کند. انشالله در روز قیامت به همدیگر می رسیم، انشالله همیشه با هم هستیم، اینجا، آنجا، البته ما با شمائیم و شما یک وقت به هوای ما نیاید کلاهتان پس معرکه است، حیف است دیگر. به قول مرحوم

آقا - رضوان الله عليه - می فرمودند از شرط رفاقت نیست که انسان در این دنیا با شخصی آشنا و دوست و رفیق باشد آن دنیا بگذارد برود دنبال کار خودش به قول معروف که خواجه سعدی می فرماید: «بوی گلم چنان مست کرد که دامنم از دست برفت» این طور آدم نباشد و خودشان هم همین طور بودند و همین طور هم هستند - این را من خدمتان این بشارت را بدهم - الآن هم بر همین قضیه ایشان هستند و ایشان خلاصه هوای رفقای خودشان را دارند و این سرّ را گفتیم ما. علی کلّ حال، وقتی که بنده‌ای از بندگان خدا اینطور باشد آن وقت نسبت به ربّ الارباب، پروردگار انسان دیگر چه امیدی دارد، چه انتظاری دارد؟ آن که تمام لطفها همه نشأت گرفته از لطف اوست و هر چه خوبان دارند همه منشأ از خوبی اوست و هر جمالی که در عالم به جلوه‌گری مشغول است از جمال اوست، دیگر انسان نسبت به او چه انتظاری دارد. روی این جهت ایشان می‌آید چکار می‌کند؟ به جای اینکه گوش بدهد، آن آمده دارد توجّه می‌کند، می‌گوید: خدا به من عقل داده، بنده هم که علم غیب ندارم بر اینکه

پیغمبری در آخرالزمان آمده، می‌دانم آمده، طبق انجیل و مسائلی که در آن جا مطرح شده این است، اما این که این پیغمبری که الآن در عربستان آمده شاید نظیر پیغمبرهای دروغی باشد. خیلی‌ها ادّعی پیغمبری کردند؛ مُسئلمه کذاب هم ادّعی دروغی کرد، خیلی از افراد ادّعی مهدویت کردند، ادّعی بابت کردند، ادّعی مهدویت کردند. بر همین اساس انسان باید امتحان کند، کورکورانه دنبال شخصی رفتن برای انسان موجب عذر نخواهد بود در پیشگاه پروردگار. به شایعات ترتیب اثر دادن، در هر مرتبه‌ای، در هر مرتبه از اطاعت توجّه به شایعات و عقل را مخدوش و منکوب احساسات کردن، چون زید می‌گوید پس مطلب راجع به فلان کس تمام است، چون عمرو می‌گوید پس بنابراین مسأله تمام است، چون فلان کس خواب دیده است حجّت بر من تمام است، تمام اینها باطل است صددرصد و میزان، ملاک قرار دادن معیارهای واقعی عقلانی و نقلانی، هر دو، عقل محکم و برهان و نقل متین و مستند، این دو جنبه را باید رعایت کرد تا انسان

بتواند به مطلوب برسد. لذا نجاشی چکار می کند؟
می گوید که: بسیار خوب، شما فرستادگان ایشان
هستید، بسیار خوب، ما راجع به این قضیه تحقیق
می کنیم. تحقیق می کند، مطالب را می شنود، از جعفر
مسائلی را که مربوط به حضرت مریم و عیسی علی
نبینا و آله و علیهماالسلام هست، اینها همه را
می شنود، می بیند با انجیل تطبیق می کند. عجب
مسائلی که تا به حال از کسی نشنیده این شخص دارد
به عنوان آیات قرآن؛ (کهیصص* ذِکْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ
عَبْدَهُ زَكْرِيَّا* اِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا) شروع می کند
حضرت جعفر طیار آیات مربوط به ولادت عیسی
بن مریم را از سوره مریم می خواند، بعد بیشتر دقت
می کند می گوید این همان است؛ مسأله برایش
روشن می شود. این روشن شدن مسأله همان
جرقه‌ای است که به واسطه اعمال صحیح، خدا
می زند به قلب، این جرقه. چرا برای بعضی‌ها این
جرقه نمی خورد؟ چرا؟ چون آنها نمی خواهند، آنها
صحیح عمل نکردند آنها از راهش وارد نشدند خدا

^۱سوره مریم (۱۹)، آیات ۱ الی ۳

هم نمی زند. (خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ)^۱ آنها هم دلها را می بندد. اما نیست این دُرست آمد، امکان ندارد کسی دُرست بیاید و جرقه نخورد، جرقه می خورد و قضیه چه می شود؟ اطمینان پیدا می شود، اسلام می آورد. این طور، عکسش هم همین طور. همان نامه ای که پیغمبر برای نجاشی می فرستد، همان نامه را برای خسرو پرویز می فرستد. آن نامه را نگاه می کند، اصلاً قبل از اینکه نامه بخواهد به آخر برسد؛ نامه اینجور بود ظاهراً: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْخُسْرُو عَظِيمِ فَارِسِ «از محمد بن عبدالله و رسول خدا به خسرو پرویز عظیم فارس، بزرگ فارس؛» اگر اسلام بیاوری خودت در حفظ و حراست هستی و مملکت هم و گرنه مشمول عذاب الهی و تکالیف الهی هستی، مشمول نعمت و سخط الهی هستی. اصلاً نگاه نمی کند ببیند تا آخر چه می گوید؛ می گوید: این اسم خودش را بر اسم من مقدم کرده. التفات می کنید؟ این اسم خودش را بر اسم من مقدم کرده کار تمام است، می زند پاره اش

^۱ سوره البقره (۲)، صدر آیه ۷

می کند. خوب بخوان تا آخر، بین چه نوشته. این از اوّل می آید پرده را می اندازد، از اوّل می آید خودش را می بندد، در یک حصار قرار می دهد و کسی که خود را در حصار قرار داد دیگر حق به گوشش نمی رود، فایده ای ندارد.

من یک نامه ای برای یک شخصی نوشته بودم، خیلی وقت پیش، مدتها پیش و تعمّداً در آن نامه یک لقب، آن چه را که به نظرم می رسید که صحیح است آن لقب را برای یک شخصی انتخاب کرده بودم، در بالای نامه نوشته بودم، تعمّد داشتم. آن شخصی که در اینجا نقل می کرد جریان را می گفتش که: وقتی که نامه شما بدست ایشان رسید این تا نامه را نگاه کرد: ایشان نسبت به من حجّت الاسلام نوشته است، نامه را برگرداند. اصلاً نگاه نکرد که این نامه در آن چیست، گفت ایشان به من حجّت الاسلام نوشته، نامه را همین، نخوانده برگرداند، گفت به ایشان برگردانید. این معنایش یعنی چه؟ حالا ما یک عمامه هم بگذاریم یک متر هم قطرش باشد، این چه فایده. این مسأله با آن کاری که خسرو پرویز کرد چه فرقی می کند؟ اگر دستش می رسید که ما را به دار هم می زد

ولی حالا چی. چرا؟ چه فرقی می‌کند؟
 حجّت الاسلام و آیت الله چه فرقی می‌کنند؟ تازه به
 نظر من حجّت الاسلام از آیت الله بالاتر است؛ حجّت
 الاسلام یعنی دلیل و منطق اسلام، حجّت برای مردم،
 شخصی که وجودش، بیانش، منطقتش، دلیل اسلام
 است، دلیل پیغمبر است و دلیل شرع است. الآن البتّه
 تغییر پیدا کرده، الآن معنای آیت الله تغییر پیدا کرده،
 همه بندگان خدا آیت الله هستند حتی حیوانات هم
 آیت الله هستند، همه آیات خدا هستند، جمادات هم
 آیات خدا هستند. «به هر چه می‌نگرم عکس رُوش
 جلوه‌گر است» زمین و زمان و اینها گفت: «به هر جا
 می‌نگرم عکس رخ یار می‌بینم» اینها همه آیات خدا
 هستند ولی حالا آمده عوض شده، آیت الله آمده بر
 حجّت الاسلام غلبه کرده، اگر به یکی آیت الله
 نگویند این ممکن است برایش ناتمام باشد. حالا اگر
 به یکی آیت الله العظمی نگویند دیگر سماوات بر
 زمین می‌آید. این چیه قضیه؟ یکی است. حالا
 متوجّه شدید؟ همه‌مان آقا جان! یک درد داریم و آن
 درد اینجاست؛ صورتها تفاوت می‌کند، مظاهر و

ظهورات تفاوت می کند اما اصل قضیه یکی است. خسرو پرویز، عقل داشت، وجدان داشت، فهم داشت اگر عقل نداشته باشد یک مملکت را نمی تواند بگرداند، اگر فهم نداشته باشد دیوانه را که روی تخت و سریر مملکت نمی گذارند، می خواهد مملکت را برگرداند و اگر وجدان نداشته که رسول خدا برای او نامه نمی نوشت. او با یک بُت تفاوت دارد. چرا رسول خدا برای بتهایی که در کعبه آویزانند نامه نوشت؟ به لات و هُبَل و عَزَا اینها چرا نامه نوشت؟ چون اینها بُتند، اینها سنگند، اینها چوبند، وجدان ندارند، فهم ندارند. ولی اینها فهم دارند ولی چه کرد؟ تعلق به دنیا و انانیت و فرورفتن در نفس و خودبینی نگذاشت که به محتوای کلام رسول اله توجه کند، آن را در آن محدودیت گیر انداخت، وقتی گیر انداخت سعادت ابدی را دیگر از خودش سلب کرد، گرفت نامه را پاره کرد. پیغمبر هم فرمودند: نامه مرا پاره کرد امشب چاقو به شکمش می زنند و تگّه تگّه اش می کنند. آن افرادی که آمده بودند از طرف خسرو پرویز، آمده بودند برای اینکه پیغمبر را جلب کنند. دستور داده بود

جلب کنید بیاورید اینجا؛ به آن پادشاه یمن دستور داده بود که بردار این شخصی را که ادعا کرده و برای من نامه داده، این را جلبش کن بیاور اینجا. آن دو نفر آمدند و حضرت گفتند که: بروید فردا بیائید. وقتی فردا آمدند گفتند: دیشب پسر او، او را در خواب تگّه تگّه کرد. اینها صبر کردند تا اینکه خبر آمد: در تاریخ فلان، شیرویه او را از بین برده است. این مال چیست؟ این مال خسارت دنیا و خسران آخرتش هم که نصیبش شد.

این برای این است که جلوی عقل و فطرت و وجدان آمد پرده انداخت اما اینها بالاخره عقل دارند. روی این جهت تمام افرادی که در دنیا هستند چه از حاکم و چه از غیر حاکم، حکّامی که الآن در دنیا هستند، مال هر کشوری می‌خواهند باشند؛ رم، فارس، اروپا، افریقا نمی‌دانم آمریکا، استرالیا، عربستان، مراکش، مصر، افریقا، تمام کشورها، همه اینها، همه مردم، انسانند، فهم دارند، فکر دارند، وجدان دارند باید به آنها بلاغ کرد، باید مطلب را به آنها رساند، قبول کردند، خودشان بردند، قبول

نکردند شقاوت و خسران را برای خود خریدند. نه اینکه انسان بیاید و آنها را بایکوت کند، نه اینکه از اوّل ما بیائیم و آنها را کنار بگذاریم، نه اینکه با آنها معامله سنگ و بُت و چوب و آهن کنیم، اینطور نیست. چرا؟ چون این برخلاف نصّ قرآن است می‌فرماید به هارون و موسی: **(اذهبَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى)** بروید سراغ فرعون، نمی‌گوید بروید سراغ مردم فرعون، قوم فرعون، سراغ خودش بروید، سراغ این کسی که در رأس قرار گرفته بروید، **(إِنَّهُ طَغَى)** طغیان کرده، از مرتبه عبودیت و انسانیت پا فراتر گذاشته، به مرتبه سرکشی و انانیت رسیده، شیطان او را فریب داده، جاذبه‌های دنیا و کثرات او را گرفتار کرده، بروید به او جرّقه بزنید، بروید او را متنبّه کنید، بروید او را متوجّه مقام عبودیت و انسانیت کنید. اینجا خیلی عجیب است **(فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا)** با چماق نروید، با ضرب و شتم و فحش نروید، با آرامش با سکونت با کلام لَیِّن، نرم، نرم **(قَوْلًا لَّيِّنًا)** آرام باشید، درست صحبت کنید، منطقی با او حرف بزنید، «باید این کار را بکنی» این حرفها نیست، «باید» توی حرفهاتون ... «باید» با «قول لَیِّن»

دوتاست؛ «اگر نکنی پدرت را درمی آورم» این با قول
لین فرق می کند؛ «اگر اینطور نکنی چه می شوی» با
قول لین. **(قَوْلًا لَيْنًا)**: سلام علیکم، علیکم السّلام،
حال شما چطور است؟ خوبید؟ بسیار خوب، حال
شما؟ مدّتی دور بودیم، مشتاق زیارت شما بودیم و
نتوانستیم، گفتیم بیائیم خدمتان، حال و احوالی
بکنیم، چه کنیم، یک خرده شروع کنید با هم صحبت
کردن، گرم کردن، این می بیند: نه بابا! اینها چیز
نیستند، خلاصه درست است موسی است، ازدها
دارد، ید بیضاء دارد، فلان، ولی خیلی قشنگ صحبت
می کند، چقدر واقعاً کلام لین خوب است، چقدر
واقعاً انسان اخلاق رسول الله را به کار بگیرد در
ارتباط با مردم، واقعاً چقدر خوب است. باید این کار
را بکنی وَاَلَا مِنْ اِزْخَامٍ طردت می کنم؛ این کلام
رسول خدا نیست، این مرام ائمه نیست. باید این کار
را بکنی وَاَلَا مِنْ اِزْخَامٍ چه می کنم؛ این مرام توحید نیست،
این مکتب، **(فَقَوْلًا لَهُ قَوْلًا لَيْنًا)** بگیرید، بنشینید،
بخندید، صحبت بکنید، آرام، ترس را در او ایجاد
نکنید، خوف و وحشت را در او ایجاد نکنید، وقتی

که اطمینان او را جلب کردید بگوئید که: آقا جان! می‌آئیم با هم حساب می‌کنیم، شما که هستید ما که هستیم، شما جناب فرعون هستید، براریکه سلطنت هم تکیه زدید، شرق و غرب عالم هم در اختیارتان است - حالا شرق و غرب نباشد همان مصر - مصر در اختیارتان است، بر همه حکومت می‌رانید، حالا بیائیم یکی یکی حساب کنیم، منطقی صحبت کنیم، حرف بزنیم. اگر شما از بالای این تخت بیائید پایین، این قبا و عبا را هم از دوش برداری، آن عمامه و تاج کذا که مزین و مجلل به جواهر و کذا هست اینها را هم از خودت برداری، ما هم این عمامه و عبا را از خودمان می‌کنیم هر دو می‌شویم با هم یک پیراهن و یک شلوار، اونوقت با هم چه فرقی داریم؟ آنهایی که تو داری بردار، آنهایی هم که ما داریم با هم برمی‌داریم.

آقا جان! رمز سلوک این است، رمز سلوک این نیست که منی که الآن معمم هستم به واسطه انتصاب خودم به رسول‌الله بیایم به دیگران افتخار کنم. این راه، راه سلوک نیست.

همه مردم زحمت می‌کشند، همه مردم درس

خواندند، آن کسی که درس خوانده پزشک است، مهندس است در سایر حِرَف است، آن زحمت کشیده، درس خوانده، بی‌خوابی کشیده، آن شخصی هم که تاجر است، کاسب است آن هم: **الكاسب حبيب الله، الكادُّ لِعِيَالِهِ كالمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ الله**، آن هم می‌آید زحمت می‌کشد، در منزل که نمی‌نشیند بعد کارها را رتق و فتق کند، تمام افراد برای گذران زندگی، برای رسیدگی به حال دیگران، برای اصلاح امور یکدیگر، اینها زحمت می‌کشند، کار می‌کنند، یکی از آن افراد هم مثلاً فرض کنید که بنده، ما هم به اندازه خودمان البته خیلی کمتر از آن چه که بودیم یک فرض کنید که دو تا کتابی خواندیم. این کتاب یک نحوه است، البته بحثی نیست در اینکه علم شریعت و علم دین و علم فقه - یعنی فقه به معنای کلی یعنی فهم دین - این اشرف علوم است، افضل به علوم است، علم توحید، علم معرفت‌الله بر سایر علوم فضیلت دارد، به واسطه فضیلت موضوعش و به واسطه فضیلت غایتش و هدفش، در این حرفی نیست، ولی صحبت در این است که بالاخره این

زحمتی که الآن کشیده شده با آن زحمتی که دیگران کشیده‌اند تقریباً یکی است، فرقی نمی‌کند. چرا من بیایم با آن وضعیت و با این کیفیتم بخواهم بر دیگران فخر بفروشم و توقع این را داشته باشم که دیگران مُطیع و من مُطاع باشم، دیگران مأمور و من آمر باشم، این از کجا این آمده؟ خدا گفته، رسول خدا گفته که هر کسی که درس دین می‌خواند و معمم است باید بر دیگران حکومت کند و امر کند و نهی کند و کسی که تخلف می‌کند مستحقّ کذا هست؟ نه آقا! این مسأله نیست این طور. یک موازینی است، آن موازین باید رعایت بشود، آن موازین این است که غیر متخصص باید به متخصص مراجعه کند، همین. همان طوری که من نوعی به واسطه عدم سررشته‌ای که نسبت به حالات بدن و خصوصیات صحّت و مرض دارم وقتی که به یک طبیب یا متخصص مراجعه می‌کنم عقلاً و عرفاً و منطقاً و شرعاً موظّف هستم از آن دستور طبیب متابعت کنم اگر متابعت نکردم در روز قیامت اگر مسأله‌ای پیدا بشود مسؤولم و خدا مرا عقاب می‌کند.

نسبت به مسائل دینی و نسبت به مسائل شرعی

هم همین طور است مقلد باید از مقلد تبعیت کند، چه فرقی می‌کند؟ این در این قضیه و او در آن قضیه. غیر متخصص باید از متخصص متابعت کند، در هر مسأله‌ای، در هر زمینه‌ای، در مسائل دنیوی و در مسائل اخروی. روی این جهت باید مطلب را با افراد و با مردم توحیدانه و موحدانه باید مطلب را در میان گذاشت و این بود سرّ پیشرفت و کاری که رسول خدا و ائمه علیهم السّلام در زمان حیات خودشان انجام می‌دادند. نکته در این جا بود. بیائید بروید پیش او فرض کنید که کجا رسیده بودیم؟ گفتیم خب حالا لباسهایمان را در بیاوریم، شما لباس سلطنت را می‌کنید ما هم این عصایی که داریم، این عصا دارد ازدها می‌شود این عصا را می‌گذاریم کنار که شما نترسید و می‌نشینیم با همدیگر. حالا بگویید بینم شما چند کیلو هستید ما چند کیلوئیم؟ شاید حتی ما سنگین‌تر از شما هم باشیم. حالا تو فرعون هستی، بسیار خوب، شاید وزنت هفتاد کیلو باشد ما وزنمان هشتاد کیلو باشد؛ شما عقل دارید ما داریم، شما فطرت دارد ما داریم، شما تشخیص دارید ما داریم،

چه اضافه شده که شما دارید می گوئید ربکم الاعلیٰ؟
 شما چه اضافه دارید؟ چه چیزی اضافه دارید؟ آن را
 به ما هم بگوئید ما هم بدانیم، اگر ما قبول کردیم ما
 هم به شما سجده می کنیم. آن که اضافه خدا در تو
 قرار داده - حالا که تو که نمی گوئی خدا، تو می گوئی
 من خدا هستم - آن چیست؟ بعد می ماند چه جواب
 بدهد؛ خب این یک بدن است، سر دارد، دست دارد،
 پا دارد، نفس دارد، روح دارد، فکر دارد، عقل دارد،
 فطرت دارد، وجدان دارد، این هم همین طور است.
 می گوید: یا موسیٰ! تو آمدی داری مرا نصیحت
 می کنی تو بگو چه داری. می گوید: من هم چیزی
 ندارم، من از خودم هیچی ندارم؛ ربُّنا، پروردگار ما
 این است نمی گوید من این هستم، پروردگار ما این
 است. (قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى)^۱
 ای موسیٰ! خدای تو کیست که اینقدر داری از آن
 تعریف می کنی؟ می گوید: «خدای ما این است هر
 شخصی را به خلقت آراست آنگاه او را در مسیر
 تکامل مکمل فرمود» این حرف را به فرعون می زند

^۱ سوره طه (۲۰)، آیه ۵۰

اگر سنگ باشد خُرد می شود. فرعون نگاه می کند؛ ای فرعون! تو از خودت آمدی یا از مادرت آمدی؟ تو خودت، خودت را خلق کردی یا مادرت تو را زائید؟ این را که دیگر نمی تواند انکار کند. آیا قبل از اینکه مادر، تو را بزاید تو در این دنیا وجود داشتی؟ یک سلسله علل و اسبابی آمده تا تو را در این دنیا به وجود آورده، خب اینکه خدا نشد، من هم مانند تو، من هم فرزندِ عمران هستم پدرم با مادرم ازدواج کرد ما آمدیم، این برادرم، این هم فرزندِ عمران است. پس در این مسائل با همدیگر یکی هستیم. می گوید: نه، تو عصا داری و اژدها می کنی. می گوید: این عصا و اژدها را هم خدا داده است، تو هم بیا موسی بشو بیشتر از عصا و اژدها به تو هم می دهد. گفت:

فیض روح القدس ار باز مدد فرماید *** دگران

هم بکنند آنچه مسیحا می کرد

مگر مرحوم قاضی نبودند، اشاره کردند به مار،

مار خشک شد دیگر، مُرد دیگر. آقای مرحوم آشیخ

محمد تقی آملی هم که آمد امتحان کرد و دید.

مرحوم آقا دارند در کتاب معادشناسی، لابد دوستان

مطالعه کردند. خب چیست؟ خب همان فیض روح القدس، اراده می کرد باز هم او زنده می شد.

مرحوم آقا - رضوان الله علیه - الآن این حکایت در ذهنم آمد، ایشان از مرحوم آقای انصاری نقل می کردند، می گفتند: یکی از معاریف همدان ایشان با همین سلسله عرفا و اولیاء و اینها مخالف بود. مدتی در همین سلسله دراویش بود و چون مسایل خلاف و غیر واقع از آنها دیده بود به طور کلی با اصل مسأله، ایشان مخالفت می کرد و منکر بود و از دوستان مرحوم آقای انصاری بود. می گفت: یک روز در سفری به عتبات داشتم. آن زمان بین راه نجف و کوفه خط آهن بود، از این ریلهایی که با اسب و اینها می بستند ظاهراً و روی این ریل واگن حرکت می کرد. می گفت: آن جا ایستاده بودم - در کوفه - می خواستم به سمت نجف حرکت کنم و منتظر همین ریل بودم ریل واگن که بیاید و خلاصه سوار شویم بیائیم به سمت نجف.

انشالله خدا قسمت بکند آنهایی که نرفتند و آنهایی را هم که رفتند واقعاً اماکن عجیبی است در همان کوفه، مسجد کوفه جایی که امیرالمؤمنین

علیه‌السلام نماز می‌خواند واقعاً آدم می‌رود در آن جا و می‌رود در آن حال و هوای هزار و چهارصد سال پیش وقتی که امیرالمؤمنین می‌آمد در این مسجد و می‌رفت و حرکاتش و سکناش و کیفیتش و مسجد سهله‌ای که دارد و محراب مسجد کوفه؛ مسجد کوفه دو محراب دارد؛ یک محرابی که الآن دارند مرمتش می‌کنند و همان محراب، محراب نماز جماعت امیرالمؤمنین است که حضرت نمازها را به جماعت آنجا می‌خواندند. یک محراب دارد بیست متر سمت چپ آن محراب محرابی است که حضرت را در آن جا شهید کردند امیرالمؤمنین را در محراب اصلی شهید نکردند محلّ ضربت خوردن امیرالمؤمنین در محراب بعدی است که الآن به شکل یک فرو رفتگی در دیوار - دوستان و رفقای که رفتند لابد دیدند - در آن جا قرار دارد. حضرت می‌آمدند اول نماز شبشان را در آن جا می‌خواندند بعد می‌آمدند در این محرابی که سمت راست قرار گرفته نماز صبح را اینجا می‌خواندند و ابن ملجم لعنه‌الله در این محراب نافله ضربت را به امیرالمؤمنین زد بر خلاف مشهور

که تصوّر می‌کنند در محراب اصلی بوده و مرحوم قاضی و مرحوم آقا نسبت به این محراب خیلی توجّه داشتند و می‌فرمودند: از دو جا غفلت نکنید؛ یکی از محراب نافله امیرالمؤمنین هیچ غفلت نکنید، دوّم - انشالله خدا قسمت بکند و موانع سفر عتبات به این نحوه برداشته بشود، دیگر همه بتوانند آزادانه بروند و بیایند بروند بمانند - در کربلا کنار نهر علقمه یکی جایی است به نام مقام امام صادق علیه‌السلام که حضرت وقتی که می‌آمدند در کربلا برای زیارت سیدالشهداء، در این جا خیمه می‌زدند تقریباً از کنار خود نهر علقمه حدود تقریباً پنجاه متری فاصله دارد، نزدیک مقام حضرت صاحب که آن ساختند و به شکل یک مسجد خیلی باصطلاح تر و تمیز و تقریباً می‌شود گفت مجلّی درآوردند. امّا این جا هیچ چیز ندارد یعنی فقط چهار تا یک دیوار است و چند تا درخت نخل باصطلاح در آن هست حتّی اگر شخصی از نزدیک هم برود شاید نفهمد، متوجّه نشود که این جا. مرحوم قاضی می‌فرمودند: نسبت به این مکان بخصوص، مقام امام صادق علیه‌السلام خیلی توجّه و عنایت داشته باشید. این دو جا را مدّ

نظر قرار بدهید. انشالله رفقا که مشرف می‌شوند برای زیارت عتبات از این نکته غفلت نمی‌کنند. این در کوفه و آن مسجد سهله‌ای که جای امام زمان است و اینها خیلی دیگر خارج از توصیف و تصوّر است. ایشان ایستاده بودند، مرحوم آقای انصاری می‌فرمودند: این شخص می‌گوید من همین طور که ایستاده بودم منتظر این واگن بودم یک مرتبه دیدم یک آدم دهاتی که یک لباس بلندی دارد و یک دانه از این کلاه‌هایی که دهاتی‌ها سرشان می‌گذارند اینها، گذاشته سرش و آن هم ظاهراً زائر است آمده در آن جا زیارت بکند. گفت: فلانی! بیا برویم، بیا با هم قدم بزنیم برویم، حالا شاید نیاید این واگن، دیر بشود، حالا یواش یواش قدم می‌زنیم، می‌رسیم، خیلی راهی نیست، دو فرسخ بیشتر راهی نیست. می‌گفت: ما آمدیم و شروع کرد از حال و احوال ما سؤال کردن: خب حالت چطور است؟ چند تا زن داری؟ - حالا من دارم می‌گویم - چند تا بچه داری؟ حالشان چطور است؟ خلاصه یک خرده باهانش خوش و بش می‌کند و همین طوری می‌آید جلو و کم

کم صحبت را به این راه خدا و مسیر عرفان و مسیر
سِلک الی اللّٰه می‌کشاند و این حرفها و این هم
می‌گوید که: آقا! از این حرفها به ما نزن که گوش ما
پر است. ما همه جا را رفتیم، همه جا را گردش
کردیم و هیچ فایده ندارد. می‌گوید: آخر جان من!
اگر شما بعضی از جاها رفتید دلیل نمی‌شود بر این
که اصل قضیه زیر سؤال برود، آنها افراد نابابی بودند،
آنها افراد خلافی بودند. می‌گوید: نه، من اصلاً قبول
ندارم، اصلاً چی ندارم. هر چه ایشان می‌گویند.
می‌رسند یک جایی هست - الآن دیگر آثاری از او
هست - خندق بوده بین کوفه و بین نجف که دور
کوفه را احاطه کرده آن خندق، می‌رسند به آن جا و
نگاه می‌کند و می‌گوید: تو چه می‌خواهی تا این که
ما باصطلاح مطمئن بشویم؟ یک فکری می‌کند و
می‌گوید: فرض کن مرده زنده کرد. مرده زنده کردن
که کاری ندارد آقا! این مال بچه مکتبی‌های این راه
است. مرده زنده کردن چیست دیگر. می‌گوید: نه،
حالا اگر تو برای ما مرده زنده بکنی ما دیگر حرفی
نداریم. می‌گوید: خیلی خوب، می‌گوید: حالا نگاه
کن ببین. نگاه می‌کند می‌بیند توی این خندق، خب،

حیوانات مرده افتاده بود، فرض کنید که گربه‌ای یا کلاغی، کبوتری، نگاه می‌کند می‌بیند یک کبوتر افتاده ولی آن قدر گذشته از ظاهراً حیات او که تمام پرهایش ریخته شده و مندرس شده. می‌گوید: برو حالا این را بردار و بیاور. این می‌آورد و اصلاً از هم جدا می‌شود آن قدر که او یک دعایی می‌کند و می‌دمد به این کبوتر، یک مرتبه بال در می‌آورد و زنده می‌شود پرواز می‌کند می‌رود، پرواز می‌کند. این هر چه نگاه می‌کند می‌بیند رفت، می‌بیند دارد می‌رود، آن جا هم دیگر چیزی نیست، رفت. خیلی عجیب، گیج می‌شود، چه بود؟ این چیه قضیه؟ چه شد؟ هنوز چیزی نگفته کارش را کرد، معطل نشد، خلاصه نازی بکند، نمی‌دانم حالا بگذاریم بعد، حالا چی چی و ...؛ دست به نقد، بیا آقا جان! بیا، دارد می‌رود، ببین. خلاصه هیچ چیز نگفت و رفت اصلاً متوجه نشده بود دیگر این با کیه. دیگر رسیدند تا نجف این دیگر دست برنداشت، گفت: دیگر من شما را رها نمی‌کنم و اینها. گفت که: اگر شما می‌خواهی مرا ببینی، فردا بیا، فردا صبح بیا

وادی السّلام من می آیم آن جا. آن شخص تا فردا صبح خیلی انتظار و این‌ها می‌کشد. صبح که می‌رود وادی السّلام می‌بیند یک جنازه‌ای را دارند می‌آورند، می‌رود جلو می‌بیند همین شخص هست که همراه با او بوده و دیگر عمرش تمام شده بوده، دیگر آورده بودند دیگر برای دفن.

مسأله به این نحو است. مطلب به این نحو است. انسان نمی‌تواند همین طور با هر شخص به یک نحوه خشونت برخورد بکند (فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى) شاید همین فرعون با همین ادّعای ربوبیت - حالا ما که ادّعای ربوبیت ندیدیم از کسی توی این دنیا، البتّه حقیقتش و وجودش در همه است شاید در ما بیشتر باشد - ولی چیزی که هست این فرعون با همین ادّعای ربوبیت (لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ) شاید متذکّر بشود و خدا هم که دروغ نمی‌گوید. اگر قرار بر این بود که این قابلیت هدایت را نداشت حضرت موسی می‌گوید: خدایا! تو ما را سر کار گذاشتی؟ فرستادی پیش یک شخصی که قابلیت ندارد. نه، قابلیت هست، قابلیت وجود دارد، من بنده‌ام را بهتر از شما می‌شناسم، من در اینها قابلیت قرار دادم، من در

این‌ها آن نور حقیقت‌یابی را من قرار دادم، من کاشتم در آنها تمایل و حرکت به توحید را، من قرار دادم حالا می‌گویم بروید دنبالش. اینها خودشان می‌آیند و این مسائل را چکار می‌کنند نمی‌گذارند. **(لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى)** «شاید این متذکر بشود یا بترسد و دست بردارد.» این کلام، کلام الهی است. پیغمبران الهی بر این اساس می‌آیند، ائمه علیهم‌السّلام بر این اساس تبلیغ دارند. اساس تبلیغ آنها بر محوریت توحید است نه بر جنبه کثرات؛ چون من علمم بیشتر است باید شما از من اطاعت کنید، چون من کمالم بیشتر است باید از من اطاعت کنید؛ می‌گوید چون کمال او بیشتر است باید از او اطاعت کرد، علم او بیشتر است باید از او اطاعت کرد. لذا امام علیه‌السّلام می‌گوید: به من نگاه نکن، شما بیا به طرف من، اگر آنچه را که در او می‌یابی در من یافتی حرف مرا گوش بده و الا گوش نده. هیچ وقت پیغمبر ملزم نکرد، پیغمبر فرمود: بیائید آیاتی را که بر من نازل شده بشنوید؛ نمی‌گوید بیائید حرف مرا بشنوید. هی احاله می‌دهد به او، مردم را متوجه می‌کند به او و این

رمز موفقیت رسول خدا است. چرا؟ چون رسول خدا موحد است. مردم! بیاید حرفهایی را که او زده، آن حرفها را بیاید بشنوید، من و شما یکی هستیم، من و شما در قبال این حرفها واحد هستیم، مشترک هستیم، من هم اگر گوش ندهم مؤاخذ هستم، شما هم اگر گوش ندهید مؤاخذ هستید و مردم دلیل نداشتند. ابوجهل می دانست که رسول خدا راست می گوید، ابوسفیان می دانست که رسول خدا راست می گوید و درست می گوید، می آمد چه می کرد؟ عناد می کرد، می آمد خلاف می کرد. پس بنابراین اساس بر اساس توحید است. اینی که ما از رسول خدا حرف می شنویم براساس منطق است. چرا؟ چون رسول خدا دیگر از خود نمی گوید، رسول خدا از او می گوید نه از خود و در این جنبه ابلاغ از خود دخالت نمی دهد و قاطی نمی کند، در مطالبی را که ابلاغ می کند فقط و فقط آینه است. مسائل خود را همراه با این ابلاغ نمی آید مطرح کند، نمی آید از این مطالبش در منافع شخصی استفاده کند، نمی آید از این فرمولها و از این انتصابها برای مسائل داخلی و مسائل شخصی اش بکار بگیرد. برای رسول خدا

اجراء حکم بين افراد عائله و داخل با افراد خارج
يکي است، فرق نمي کند. لذا رسول خدا مي شود
چه؟ واجب الاتّباع. براي اين مي شود واجب الاتّباع،
چون از خود بيرون آمده اگر رسول خدا در خود بود
عقلًا و منطقًا اطاعت از او دچار اشکال بود. اگر
رسول خدا هنوز در نفس گرفتار بود عقلًا و منطقًا از
رسول خدا نمي بايست ما اطاعت کنيم و همين طور
از امام. امام عليه السّلام چرا واجب الاتّباع است؟
اطاعت از امام عليه السّلام براساس ولايت مطلقه
است.

ولايت مطلقه مي دانيد يعني چه؟ حالا براي شما
بنده توضيح مختصري بدهم، فقط در حدّ چند جمله
و در حدود فهم و ظرفيت مجلس نه در حدود
تخصّص. اطاعت مطلقه يعني در هر چه او بگويد
بکن، بايد کرد و نکن، نبايد کرد؛ اين را مي گویند
اطاعت مطلق. خودت را از پشت بام بيانداز پائين،
بايد بياندازد. سم بخور، بايد بخورد. نماز نخوان،
نبايد بخواند. نماز بخوان، بايد بخواند. اين مي شود
اطاعت مطلق. در هر چه و در هر ظرفي و در هر

شرائطی اطاعت مطلق مختصّ به امام علیه السّلام و رسول دارد، این چهارده معصوم. این می‌شود ولایت مطلقه نه ولایتی که مربوط به بنده و امثال بنده است که اعتباری است. ولایتی که فقیه دارد ولایتش اعتباری است نه تکوینی. ولایت معصوم ولایتش تکوینی است. چرا؟ چون او از خود بیرون آمده. وقتی که رسول خدا با ما صحبت می‌کند که این عمل را انجام بده ما «این انجام بده» را متکلم دیگری می‌دانیم نه این شخصی که الآن دارد این حرف را می‌زند چون این نفس ندارد. این زبان است از یک نفس قدسی که آن نفس قدسی عبارت است از مبدأ اعلا، این زبان اوست. نامه‌ای که یک شخصی برای کس دیگری می‌فرستد، این نامه که گناهی ندارد، مرگبی است که بر روی کاغذ این نامه نقش بسته. آیا وقتی که شما یک نامه را می‌خوانید از این نامه عصبانی می‌شوید و نامه را جر می‌دهید و پاره می‌کنید؟ نه. عصبانی می‌شوید از این نامه و از مرگبی که الآن در این نامه است یا عصبانی می‌شوید از نویسنده؟ یا اگر خوشحال که می‌شوید از یک شخص بزرگی نامه‌ای بدست رسیده، آن نامه را

می‌گیرید، خوشحال می‌شوید، او را به دیدگان خودتان می‌گذارید که متبرک بشوید. کلام مجید، کلام الله الهی، چرا ما وقتی برمی‌داریم می‌بوسیم؟ آیا به خاطر این مرکب است؟ این مرکب، مرکب سیاهی است، با همین مرکب چاپ می‌کنند دیگر. به دستگاه یک وقتی کاغذی می‌بندند که قرآن چاپ کند، به همان دستگاه کاغذ می‌بندند که روزنامه چاپ کند. هر دو مرکب یکی است، کاغذ هم یکی است، چه بسا ممکن است کاغذ آن مجله از کاغذ قرآن مرغوب‌تر هم باشد، چه بسا ممکن است آن مرکبی که برای و آن رنگهایی که برای آن مجلات و اینها به کار می‌برند بسیار مرغوب‌تر و بسیار شفاف‌تر و جذاب‌تر باشد. چرا شما آن مجله را برمی‌دارید و به محض اینکه درون آن را نگاه می‌کنید و تصویر زنده‌ای را می‌بینید به دیوار پرت می‌کنید اما وقتی که قرآن را برمی‌دارید می‌بوسید و روی چشم می‌گذارید؟ به خاطر مرکبش؟ مرکب او که بهتر بود، به خاطر کاغذش؟ کاغذ او که مرغوب‌تر بود. به خاطر اصلش، این قرآن زبان است، زبان حکایت از

آن متکلم می‌کند. چون این معانی از جانب مبداء
اعلاء آمده ما داریم ...، دستمان که به او نمی‌رسد آن
آثار او را بر دیده می‌گذاریم، دستمان که به او
نمی‌رسد آن زبان گویای او را به دیده می‌گذاریم. امام
علیه‌السّلام قرآن ناطق است، امام زمان علیه‌السّلام،
حضرت بقیة‌الله ارواحنا لتراب مقدمه الفداء، این
قرآن ناطق است. چرا امام زمان علیه‌السّلام قرآن
ناطق است؟ چون نفس ندارد چون به تمام معانی این
قرآن - هفتاد بطن - اشراف دارد. چون تمام این
مراتب قرآن در تمام عوالم وجود از نفس امام زمان
نیرو می‌گیرد و وجود دارد و حیات دارد و آن جنبه
ربطی و تعلّقی بین ممکن و بین واجب، بین ماهیت
و بین ضرورت وجود، آن جنبه تعلّقی، نفس امام
زمان علیه‌السّلام است. وقتی که نفس او شد این
می‌شود قرآن ناطق. این قرآن، می‌شود قرآن صامت.
امیرالمؤمنین علیه‌السّلام فرمود: وهذا کتابُ الله
الصّامت و أنا کتاب الله النّاطق «این کتاب الله صامت
است، زبان ندارد» همین کتاب الله مگر نبود که ولید
بن یزید او را با تیر نشانه می‌گرفت و بر این کتاب
تیر می‌زد و شراب می‌خورد؟ همین کتاب بود دیگر.

قرآن را گذاشته بود، تفأل به قرآن زد، تفأل آمد - که حالش چطوری است - یک آیه‌ای هم آمد دقیقاً (وَ خَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ) آمد. گفت: عجب! داری به من فحش می‌دهی؟ برداشت قرآن را گذاشت آن جا هی شروع کرد با تیر، قرآن را تگه تگه کرد. این کتاب الله صامت است، زبان ندارد. کی زبان این قرآن است؟ من؟ نخیر، من زبان این قرآن نیستم، ما ترجمه‌اش را هم نمی‌فهمیم. زبان این قرآن الآن حضرت بقية الله است، فقط اوست و بس، هیچ کس دیگر در عالم وجود نیست. زبان قرآن چهارده معصوم هستند، آنها ناطقند، آنها صحبت می‌کنند، می‌گویند: منظور از این آیه (إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ... لَهُمْ جَنَّاتٍ ...) مقصود از جنّات این است، مقصود از آمنوا اینست، مقصود از صالحات این است، خصوصیات این است، ولایت ما در رأس همه امور قرار دارد. این می‌شود قرآن ناطق، بواطن قرآن را فقط معصومین می‌دانند و بس. اشراف کامل بر این قرآن فقط الآن امام زمان علیه السلام است و هر کسی ادّعا کند کافر و مشرک و کذاب است، کذاب است

و خائن است به مکتب اهل بیت. سر سوزنی هم ما نیستیم چه برسد به این که بخواهیم مسائلی را ...؛ این وجود مبارک امام زمان علیه السّلام قرآن ناطق است. حالا این امام زمان علیه السّلام که الآن قرآنی است که نطق می کند از جانب او و حکایت می کند از جانب «هو» و غیر از آن ذات الهی و تجلی الهی بر وجود او که آینه تمام نمای حقّ است چیزی نیست، این امام زمان می شود واجب الاطاعة، تکویناً به واسطه ولایت مطلقه اش و عقلاً؛ عقل می گوید: آقا جان! از کسی باید اطاعت کرد که هر چه بگوید انگار خدا گفته است. التفات کردید! اگر الآن خدا بیاید بگوید: ای بنده من! مگر من ربّ تو نیستم، مگر من خدای تو نیستم، مگر من اله تو نیستم؟ من الآن نسبت به تو این حکم را می کنم، می گوئیم چرا؟ نمی گوئیم که؛ مگر من پروردگار تو نیستم، مگر من خالق تو نیستم، مگر من صلاح تو را نمی خواهم؟ می گوئیم: بله، نسبت به این مسائل ما با تو حرفی نداریم گرچه عملاً کار دیگری انجام می دهیم ولی بالاخره قبول داریم که تو نسبت به ما رحیمی، رئوفی، عطوفی، ارحم الراحمین هستی، از پدر

نزدیک‌تری، از مادر ...، اینها را ما قبول داریم. خدا می‌گوید: حالا که این طور است، با این مقدمات، مقدمات عقلی، فطری، وجدانی، حالا من می‌گویم این کار را انجام بده. باز ما می‌گوئیم نه؟ این دیگر نه گفتن ندارد. عقل انسان را به اطاعت مطلق از پروردگار سوق می‌دهد، عقل سوق می‌دهد، نه تعبّد، اگر هم در آیه قرآن است (أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ)^۱ این بر مبنای اشراف عقل است، بر مبنای راهنمایی به سوی حکم عقل است، این اوامر را اوامر مولوی نمی‌گویند، اوامر ارشادی می‌گویند؛ یعنی قبل از اینکه قرآن نازل بشود عقل ادله اطاعت مطلق را از جانب پروردگار بر ما تمام کرده، حتی اگر قرآن هم نمی‌آمد، قرآن نمی‌آمد. ما پروردگار متعال را احساس می‌کردیم، وجود او را احساس می‌کردیم، آن صلاح و مفاسدی که مترتب بر اعمال ماست آنها را احساس می‌کردیم، عقل حاکم بود بر این که باید بر طبق این مُدرکاتمان ما عمل کنیم، همین طور رسول خدا. چرا؟ چون رسول خدا از خود

^۱سوره المائده (۵)، صدر آیه ۹۲

نمی گوید. ببینید! همه مطالب دارد به او برمی گردد
نه به رسول خدا. ما مسائل را داریم به جنبه توحیدی
قضیه می زنیم، نه به جنبه کثرتی. الآن رسول خدا
فرض کنید که هفتاد کیلو، هفتاد و پنج کیلو وزنش
است یک متر و فرض کنید هفتاد، هشتاد سانت، اینها
هیچ دلیل نیست. چون از او می گوید باید اطاعت
رسول خدا را کرد، اگر از خود می گفت و اگر مفاهیم
خود در آن دخالت داشت، اگر مدرکات کثرتی و
تعلق به این دنیا بر رسول خدا حاکم بود، ما کلام
رسول خدا را نمی پذیرفتیم، ائمه علیهم السّلام هم
همین اند. پس اطاعت از ولایت مطلقه امام
علیه السّلام می شود چه؟ می شود یک قضیه منطقی،
می شود قضیه عقلی، یک قضیه عقلی است چون
اطاعت از خداست. حتی اگر خدا هم نگوید که از
پیغمبر اطاعت کن، عقل می گوید اطاعت کن، مگر
همه چیز را باید خدا بگوید؟ بر اساس آن داده ها و
بر اساس آن چه که مرحمت کرده، عقل به انسان
حکم چه می کند؟ می گوید باید از این شخص
اطاعت کنی. مگر نمی خواهی به صلاح بررسی؟ مگر
نمی خواهی به رستگاری بررسی؟ یا قیامتی وجود

ندارد به قول حافظ می فرماید:

گر مسلمانی از این است که حافظ دارد *** وای

اگر از پس امروز بود فردایی

اگر قیامتی وجود ندارد مسأله دیگری است، آن

موقع دیگر به نحو دیگری باید زندگی کرد و به هر

حال گذراند و یک زندگی توأم با عیش و لذت و

اینها و به قول معروف، اپی کولیسیم، باید در این دنیا

به این نحو باید بود، خوش بودن و بهر وضعیتی

گذراندن. ولی نه، اگر قرار بر این است که قیامتی

باشد، اگر قرار بر این است که قیامت باشد دیگر عقل

انسان را رها نمی کند، می گوید: فکر فردا را کردی؟

دو روز می گذرد، مسأله فردا چه می شود؟ این عقل

ولو خدا نگوید، ولو خود پیغمبر نگوید، ولو امام

نگوید، این عقل قبل از اوامر الهی نسبت به اطاعت

انسان را امر می کند به اطاعت، این می شود ولایت

تکوینی. اطاعت از ولایت مطلقه امام علیه السّلام،

اطاعت عقلی است نه شرعی، نه نقلی و نه تعبّدی.

اطاعت می شود چه؟ می شود اطاعت عقلی. آیا این

جور اطاعت در غیر از امام هست؟ نخیر نیست. این

نحوه اطاعت می شود اطاعت عقلی.

روایتی که از امام صادق علیه السلام است که می فرماید - راجع به اطاعت از فقهاء - که: مَنْ كَانَ مِنَ الْفُقَهَاءِ صَائِنًا لِنَفْسِهِ حَافِظًا لِدِينِهِ مُخَالِفًا عَلَى هَوَاهُ مُطِيعًا لِأَمْرِ مَوْلَاهُ فَعَلَى الْعَوَامِ أَنْ يَقْلُدُوهُ، ناظر به این مسأله است. هر کدام از فقهای را که شما یافتید، صائناً لنفسه نفسش را می تواند نگهدارد. نه آنی که بنده برایش نامه حجّة الاسلام فرستادم، می گوید این به من آیت الله نگفته، این نفسش را نگه می دارد؟ تمام شد دیگر، این یک محک، آقا نامه بنده را نخوانده، نامه را پس می دهد ایشان به من حجّة الاسلام گفته، تمام شد دیگر، معطل چه هستیم؟ رفت کنار، نفر بعد. فَمَا مَن كَانَ مِنَ الْفُقَهَاءِ صَائِنًا لِنَفْسِهِ، نفسش را نگاه دارد، زمام نفس به دستش باشد، در مسائل مختلف عقل را بر احساسات غلبه بدهد، که بر همین عبارت اوّل، نوّد و پنج درصد رفتیم بیرون، همین عبارت اوّل، که منتظر عبارت بعدی نیستیم، حافظاً لدینه دینش را از دستبرد شیطان حفظ می کند. امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: - وقتی که رسول خدا فرمود می بینم در همین ماه مبارک رمضان تو در محراب ایستاده ای و داری به

نماز و در پیشگاه الهی به راز و نیاز مشغول هستی
 وقد انبعث اشقی الاولین و الاخرین «از شقی ترین
 اولین و آخرین» می آید و بر فرق تو شمشیری می زند
 که محاسنت را رنگین می کند - علی علیه السلام هیچ
 حرف نمی زند فقط به رسول خدا می گوید: دینم
 محفوظ است یا نه؟ - التفات کردید، هیچ چیز - أفی
 سَلَامَةٍ مِنْ دینی؟ «دینم آن موقع محفوظ است یا نه؟»
 حضرت فرمودند: فی سَلَامَةٍ مِنْ دینک «دینت محفوظ
 است» حافظاً لدینه؛ حالا فهمیدید معنای حافظاً لدینه
 ...؟ حافظاً لدینه یعنی چه؟ صد در صد رفتیم کنار،
 دیگر هیچی نماند. البتّه حالا عرض می کنم بالآخره
 مراتبی دارد. حافظاً لدینه «دینش را حفظ کند». بعد:
 مخالفاً علی هواه «هوا نداشته باشد، هوس نداشته
 باشد، نفس نداشته باشد» این که دیگر دویست
 در صد رفتیم. مطیعاً لِأَمْرِ مَوْلَاهُ این اطاعت اطاعت
 چیست؟ «اطاعت امر مولا را بکند در مقام اطاعت.»
 این شخص را اگر پیدا کردید سلام ما را به او
 برسانید فَلِلْعَوَامِ ان یقلدوه «مردم بروند تقلید کنند.»
 دیگر پیش از این ما در این مسأله مجال نمی دهیم
 البتّه بر حسب مراتب اهمّ و فالأهمّ اگر انسان نتواند
 به یک همچنین شخصی دسترسی پیدا کند به مراتب

پائین تر باز از روی قاعده عقلی باید توجه داشته باشد، با حفظ مراتب اطاعت. یعنی همانطوری که مراتب سلوکی شخص در ارتباط با معیارهایی که امام صادق علیه السلام آن معیارها را برای مراتب فقهاء ذکر کردند مراتب اطاعت افراد هم تفاوت می کند. بنابراین ما ولایت مطلقه فقیه اصلاً نداریم. ولایت فقیه داریم، در مسائل حکومتی، باید انسان اطاعت بکند، از حاکم اسلامی باید اطاعت بکند و طبق آن ضوابطی که از دین بیان شده و این مسأله مربوط می شود به کیفیت اختلاف فتاوائی که در این زمینه وجود دارد و دیگر بحث ما دیگر وارد بحث تخصصی این قضیه نمی شویم. ما فقط بعنوان مقدمه مطلب را عرض کردیم که بیانات معصومین علیه السلام نسبت به مصادیق معیارهایی که فرمودند آنها چه نحوه است. این بحث تا اینجا تمام شد انشاءالله در جلسه دیگر که بعد از ماه مبارک رمضان هست ما وارد باصطلاح مطلب دیگر خواهیم شد.

ماه رمضان را در پیش داریم. ماه عبادت است و ماه توجه هستند. خصوصیتی که ماه رمضان دارد، خصوصیت عبارت است جنبه سعه رحمت الهی که در این نحوه از سعه رحمت همه بندگان الهی شریک هستند. در ماه رجب، عرض شد که ماه رجب گرچه

رحمت پروردگار شامل همه افراد است اما یک خصوصیتی دارد ماه رجب نسبت به اولیاء خودش و افرادی که از نقطه نظر سلوکی مراتبی را طی کرده‌اند و حالات و جذبات توحیدی در ماه رجب بیش از ماه شعبان و رمضان است اما در ماه رمضان آن جنبه رحمت پروردگار که شامل همه خواهد شد و هر کسی به اندازه خودش سهم برمی‌دارد، این در ماه رمضان بیشتر از ماه رجب است. یعنی آن جنبه حالات توجّه انسان و آن روحانیت، انبساط، حالت لطافت، حالت سبکی، در ماه رجب مسأله فرق می‌کند؛ حالات، حالات سنگین سلوکی است، حالات سنگین آن جذبات توحیدی است و واردات و بارقات، ولی در ماه رمضان انسان یک حالت سبکی احساس می‌کند، کأنّ آن جنبه رأفت و عطوفت پروردگار در ماه رمضان غلبه دارد و نحوه نزول فیض در ماه رمضان نحوه، نحوه عام است. فلذا عباراتی که در ماه رمضان از ائمه علیهم السّلام و پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلّم نقل شده متفاوت است. عبارات عامّ الشّمول است یعنی همه افراد را در برمی‌گیرد، در ماه رمضان خطاب به همه است؛ همه بیایید، همه در اینجا بر سر این سفره جمع

بشوید و همه از این خوانی که پروردگار گسترده
 است استفاده کنید و به نحوی این قضیه شدت دارد
 که کلام رسول اکرم در آن جمعه آخر ماه شعبان بنا
 بر یک روایت و بنا بر روایات دیگر در روز آخر ماه
 شعبان فرمودند و منافاتی هم با هم ندارد. کلام
 حضرت این است که: **فَانَّ الشَّقِيَّ مَنْ حَرَّمَ رِضْوَانَ**
اللَّهِ فِي هَذَا الشَّهْرِ الْعَظِيمِ. پیغمبر اکرم عنوان شقی را
 آورده، «شقی کسی است که از رحمت الهی در این
 ماه محروم باشد» یعنی ببینید کار کجاست، چقدر
 انسان باید دور باشد و چه مصیبتی باید بر سر
 خودش بیاورد که با این فشار و شدت و غزارت
 باران رحمت در این ماه هست، باز مشمول رحمت
 الهی واقع نشود. این دیگر خیلی باید شقی باشد،
 این دیگر بایستی که خلاصه روی خودش حساب
 باز کند. یعنی پیغمبری که به همه بشارت رحمت را
 می دهد و بشارت غفران را می دهد این پیغمبر بیاید
 به افراد دیگر خطاب شقی کند. **فَانَّ الشَّقِيَّ مَنْ حَرَّمَ**
رِضْوَانَ اللَّهِ فِي هَذَا الشَّهْرِ الْعَظِيمِ. در بعضی از
 روایات است امام - ظاهراً امام صادق علیه السلام -
 می فرماید: کسی که در ماه رمضان مشمول رحمت
 الهی واقع نشد باید صبر کند تا هنگام عرفات در
 ذی حجه، هنگام عرفات، وقتی که به عرفات مشرف

می شود آنجا مشمول رحمت الهی قرار بگیرد. یعنی خلاصه خیلی قضیه ...، و عرفات هم خیلی عجیب است. در عرفات که مسائل عجیبی هست و مطالبی هست که پیغمبر اکرم در آن آخرین حجی که انجام دادند، در روایت داریم در هنگام غروب برای مردم در روز عرفات خطبه‌ای خواندند و به آنها فرمودند که: ای مردم! بدانید - در آخرین عبارت آن از آن خطبه این است که بسیار خطبه عجیبی است و مسائل فقهی ریشه‌ای اصلاً از این خطبه استنباط می‌شود، خیلی کارها را راحت می‌کند، ایشان می‌فرمودند: - ای مردم! بدانید که همه شما دیگر آمرزیده شدید و با حالت آمرزش به سمت مشعر حرکت کنید. یعنی پیغمبر می‌گوید، دیگر پیغمبر که دیگر کلامش اصدقُ الکلمات و احکم المبانی است، کلام پیغمبر. کسانی که در روز عرفات مشرف می‌شوند در هنگام غروب آفتاب دیگر گناهی ندارند - این مسأله را بدانید - رحمت الهی بر آنها آمده. در ماه رمضان هم یک همچنین حکمی را دارد یعنی رحمت الهی در ماه رمضان چنان می‌آید که انسان احساس می‌کند که خواهی نخواهی دارند او را حرکتش می‌دهند، اصلاً دست خودش هم نیست.

دیدید شما یک جاده، یک جاده سرازیری حتی اگر ماشین خاموش هم باشد همین قدر شما ترمز نزنید این ماشین خودش حرکت می‌کند، همین طور می‌رود، هی ما می‌آئیم ترمز می‌زنیم، می‌ایستائیم، نگرش می‌داریم. ماه رمضان اینست اصلاً انسان بخواهد نخواهد در این ماه دارد حرکت می‌کند. مگر اینکه بیاید هی ترمز بزند، هی خدای نکرده بیاید با وسایل و مسائل دیگری جلوی این رحمت را بگیرد، هی این رحمت را خراب کند. لذا در این روایت پیغمبر اکرم فرمودند: انفا سکم فیه تسبیح ما در غیر ماه رمضان نداریم و این مسأله یک مسأله تعبّدی که نیست. چرا نفسهای ما حکم تسبیح را دارد در ماه رمضان؟ چون این نفس منبعث از حال است، وقتی که حال عوض بشود، حال تقرّب پیدا بشود، لحظاتی که بر انسان هم می‌گذرد، آن لحظات چیست؟ لحظاتی است در حال نزدیک شدن، حکم تسبیح را دارد، حکم ذکر را دارد. نُؤمّکم فیه عبادة «خوابتان عبادت است» الآن خواب ما عبادت نیست، غفلت است، لذا هر چه کمتر بخواهیم بهتر است اما در ماه رمضان - حالا نروید بخواهید - خوابتان در ماه رمضان عبادت است. بزرگان در ماه رمضان نمی‌خواهیدند. مرحوم قاضی - رضوان الله علیه -

مرحوم آقا را هم من بیاد دارم، دهه آخر ماه رمضان را، شبها را اصلاً بیدار بودند، فقط اختصاص به لیالی قدر نداشت، روزها یک قدری استراحت می کردند. قدر شبهای ماه رمضان را بدانید.

حالاتی برای انسان که در ماه رمضان پیدا می شود آن حالات یک اثرات عمقی برای تمام سال را دارد، در ماه رمضان، خصوصیت خصوصیت ماه رمضان است و مرحوم آقا وقتی که ماه رمضان می خواست بیاید برای شاگردانشان صحبت می کردند و تقسیم می کردند روزه ها را. روزه هایی که این روزه ها برای افراد عام است که آنها از مفطرات دوری می کنند که همین قدر همین روزه توضیح المسائلی شان را انجام بدهند؛ سیگار نکشند، غذا نخورند، آب نخورند، سر زیر آب نکنند، آن مفطراتی که موجب از بین رفتن روزه می شود، آنها را انجام ندهند. این یک قسم روزه است، روزه دوّم اینست که از این بالاتر، انسان زبان خود را از گناه و قدم خود را از گناه و فکر خود را از گناه نگاه دارد؛ این هم روزه دوّم، روزه خاص به آن می گویند. روزه سوّمی که می فرمودند این روزه را بگیری، روزه ای است که از وقتی که از خواب

برمی‌خیزید تا وقتی که سر به خواب می‌گذارید غیر از خدا در فکر و ذهن ما نباشد. حرف لغو ننیم گرچه اشکالی نداشته باشد، فکر بیهوده نکنیم گرچه حرام نباشد، همین فکر بیهوده هم بیهوده است، چرا؟ ضرر کردیم. این ماهی است که نباید در آن غیر از خدا باشد. نشسته‌ایم، با کسی کار نداری، به جای اینکه به این طرف و آن طرف و این خبر و آن خبر و ...، آنها فکر کنیم، دهانمان، زبانمان به ذکر لا اله الا الله مشغول باشد، این بهتر است یا اینکه الآن توی آن خیابان چه اتفاق افتاده، الآن فلان جا زلزله شده، الآن ...؟ به چه درد ما می‌خورد؟ کدام یک نتیجه‌اش بهتر است؟ هر کدام بهتر است برویم انجام بدهیم. می‌گویند: این بهتر است. این طور به ما گفتند و درست هم گفتند؛ کسانی که این مطالب را گفتند خودشان تجربه کردند، خودشان رفتند بی‌مضایقه آمدند در اختیار گذاشتند. این را می‌گویند روزه خاصّ الخاصّ. پس روزه خاصّ الخاصّ روزه‌ای است که سالک و صائم حتی فکر خود را به غیر از او به چیز دیگری مشغول ندارد. اگر این طور شد یک چیزی از آب درمی‌آید، یک طوری می‌شود

بالآخره، یک جوری می‌شود قضیه، یک نحوی که خلاصه با عنایت حق، انسان بتواند با استمداد از مقام ولایت. لذا در این ماه مهمترین قضیه توسل به امام زمان علیه‌السلام است، مخصوصاً در شبهای قدر. از توسل به امام زمان علیه‌السلام در هنگام سحر و موقع اذان و در هنگام افطار غفلت نکنید و در شبها دائماً خود را در کنار حضرت احساس کنید و بدانیم که در این ماه لطف حضرت همان طور که مقتضی نفس و خصوصیات تکوینی ماه رمضان است، لطف حضرت نسبت به شیعیانش بیش از سایر ماهها هست و بدون توسل به ولایت و بدون توسل به امام زمان علیه‌السلام پر گاهی نمی‌توانیم حرکت داشته باشیم، مطلقاً. این را از توی گوشمان بیرون بیاوریم، بدون اینکه آن حضرت را در کنار خود حاضر بینیم و همه وجود خود را وقف آن حضرت بخواهیم بکنیم امکان ندارد. تجربه کردند و نشد و ما تجربه دیگران را دیگر تجربه نکنیم. آن چه به ما می‌رسد از نفس نفیس آن حضرت است همچنان که مرحوم آقا دائماً به شاگردان و تلامذه خودشان تأکید می‌کردند برای

حضرت صدقه بدهید، برای حضرت دعا کنید، در دعاهایتان، در دعای قنوت، برای فرج باطنی و ظاهری آن حضرت همیشه متوجّه باشید.

امیدواریم که خداوند در این ماه از آن لطف عمیم خودش بر این بندگان ببخشد و ما را به حتّی الامکان، ما به طور واقع که نمی‌توانیم، حتّی الامکان ما را نسبت به آن تکالیف خودمان آشنا کند و بتوانیم بهره کافی از این ماه عظیم برده باشیم.

اللّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ